

Πώς η άρση του Ψηφιακού Αποκλεισμού μπορεί να αναβαθμίσει την Ευρώπη και να δημιουργήσει Πολιτική Ανθεκτικότητα

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Για τους περισσότερους από εμάς, η συνδεσιμότητα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας ζωής, όπως είναι η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή η θέρμανση. Ανοίγουμε τα φώτα του σπιτιού χωρίς δεύτερη σκέψη, όπως το ίδιο αυτόματα ανοίγουμε το κινητό μας, τον υπολογιστή ή την τηλεόραση. Η κατάκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων έχει γίνει πλέον εξίσου απαραίτητη με την ανάγνωση και τη γραφή.

Ωστόσο, εκατομμύρια πολίτες σε όλη την Ευρώπη παραμένουν ψηφιακά αποκλεισμένοι. Το 44% των Ευρωπαίων στερείται βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων, ενώ μόλις πέρυσι, ένα στα πέντε νοικοκυριά σε αγροτικές περιοχές εξακολουθούσε να μην έχει κάλυψη 5G. Η ψηφιακή ένταξη δεν αποτελεί πλέον απλώς μια χαμένη ευκαιρία για την Ευρώπη. Η έλλειψη δράσης προς αυτή την κατεύθυνση επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, την κοινωνική συνοχή και την πολιτική σταθερότητα. Η αδυναμία κάλυψης των κενών και άρσης των εμποδίων στον ψηφιακό μετασχηματισμό θα μπορούσε να κοστίσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έως και 1,3 τρις. ευρώ σε απώλεια ΑΕΠ μέχρι το 2033. Το ψηφιακό χάσμα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες αυτής της απώλειας, καθώς οι κοινότητες που βιώνουν ψηφιακό αποκλεισμό παρουσιάζουν μεγαλύτερα προβλήματα υγείας, χαμηλότερες επιδόσεις στην εκπαίδευση και λιγότερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Η διαδικτυακή παρουσία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης πραγματικότητας και αποτελεί το κομβικό σημείο για την αξιοποίηση νέων ευκαιριών που εμφανίζονται στην ψηφιακή εποχή. Στη Γερμανία, η ψηφιοποίηση ενίσχυσε τα κέρδη των επιχειρήσεων (EBIT) κατά 28 δις. ευρώ το 2023. Στην Πορτογαλία, οι εταιρείες που ψηφιοποιούνται μπορούν να προσφέρουν έως και 37% υψηλότερους μισθούς στους εργαζόμενους. Στις σκανδιναβικές χώρες όπως η Φινλανδία, η Σουηδία και η Δανία, όπου το επίπεδο ψηφιακού γραμματισμού είναι ιδιαίτερα υψηλό, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς παραμένει διαχρονικά ισχυρή.

Αντίθετα, όταν πολίτες και επιχειρήσεις δεν διαθέτουν επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες, συμμετέχουν λιγότερο στην οικονομία και βασίζονται περισσότερο σε αναλογικές και κοστοβόρες δημόσιες υπηρεσίες. Αυτό συντηρεί έναν φαύλο κύκλο οικονομικής στασιμότητας, κοινωνικού κατακερματισμού και εξασθένησης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Ως συνέπεια, δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για την απαξίωση του πολιτικού συστήματος.

Η ίδια η ψηφιοποίηση ενέχει κινδύνους, όπως η παραπληροφόρηση και η χειραγώγηση, οι οποίοι εντείνονται όταν τα επίπεδα ψηφιακού γραμματισμού, κοινωνικής συνοχής και εμπιστοσύνης προς τους πολιτικούς θεσμούς είναι χαμηλά. Σε ένα γεωπολιτικά ασταθές περιβάλλον, καθίσταται κρίσιμη η καλλιέργεια μιας κοινωνίας πολιτών με ισχυρές ψηφιακές δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να πλοηγείται με ασφάλεια και υπευθυνότητα στο διαδίκτυο.

Με την κατάλληλη πολιτική δράση, η ψηφιακή ένταξη μπορεί να ανανεώσει το κοινωνικό συμβόλαιο της

Ευρώπης και να θέσει τα θεμέλια για μια πιο ανθεκτική οικονομία στο μέλλον. Οι πολιτικοί ηγέτες διαθέτουν τα μέσα για να επιτύχουν πραγματική αλλαγή. Με την επέκταση της πρόσβασης σε ποιοτικές ψηφιακές υποδομές και την ενίσχυση της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων, οι κυβερνήσεις μπορούν να ενδυναμώσουν τη συμβολή των επιχειρήσεων στην οικονομία και να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα ενισχυθούν τα φορολογικά έσοδα και θα αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες της ψηφιοποίησης και της καινοτομίας στις δημόσιες υπηρεσίες, ιδίως στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης.

Τώρα είναι η στιγμή για τους ηγέτες της Ευρώπης να αναλάβουν δράση.

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Οικονομία & Απασχόληση
Ψηφ. Μετασχηματισμός & ΜμΕ

Εκπαίδευση & Δεξιότητες
Η ικανότητα συμμετοχής στον ψηφιακό κόσμο με αυτοτεπτοίθηση, αποτελεσματικότητα και ασφάλεια

Υγεία
Βελτίωση των δεικτών και αποφόρτιση των υπηρεσιών υγείας

Δημοκρατία & Ασφάλεια
Συμμετοχή στα κοινά & κυβερνοαπειλές

€1.3 τρισ.

μια χαμένη ευκαιρία για το ΑΕΠ της ΕΕ έως το 2033, εάν τα κενά και τα εμπόδια στον ψηφιακό μετασχηματισμό παραμείνουν

€628 δισ.

όφελος από την ψηφιοποίηση των ΜμΕ

+37% στους μισθούς & διπλάσια παραγωγικότητα

Στην Πορτογαλία, οι επιχειρήσεις που αξιοποιούν την ψηφιακή τεχνολογία ξεπερνούν τις υπόλοιπες

€5 δισ. στο ετήσιο ΑΕΠ

από την επέκταση του δικτύου στη Γερμανία

Το 40% των Ευρωπαίων πολιτών

μπορεί να στερούνται βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων έως το 2030

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες πρέπει να:

1. Προτεραιοποιήσουν την ψηφιακή ένταξη
2. Υποστηρίξουν τις ψηφιακές δεξιότητες
3. Επενδύσουν σε ποιοτικές υποδομές συνδεσιμότητας
4. Επιταχύνουν την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Ευρώπη, οι ανισότητες συνεχίζουν να υφίστανται ανάμεσα σε γενιές, περιοχές και κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Τα τελευταία χρόνια, το σοκ των απαντωνών αναταραχών που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19, την ενεργειακή κρίση και την αύξηση του πληθωρισμού, έχουν εντείνει αυτές τις διαφορές. Η εισοδηματική ανισότητα έχει αυξηθεί στα περισσότερα κράτη μέλη που εντάχθηκαν πριν από το 2004 στην Ε.Ε. Επιπλέον, οι νεότερες γενιές αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη οικονομική ανασφάλεια. Ωστόσο, ένα λιγότερο ορατό, αλλά εξίσου βαθύ χάσμα συνεχίζει να διευρύνεται: το ψηφιακό.

Ο ψηφιακός αποκλεισμός δεν θεωρείται πλέον δευτερεύον ζήτημα. Μπορεί να εκδηλώνεται είτε ως απουσία πρόσβασης σε ψηφιακές τεχνολογίες, όπως οι υπολογιστές και το διαδίκτυο, είτε ως έλλειψη δεξιοτήτων και αυτοπεποίθησης που είναι απαραίτητες στον σύγχρονο τρόπο ζωής και την παρακολούθηση των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων.

Πολύ συχνά, ο ψηφιακός αποκλεισμός σχετίζεται με στερεοτυπικές απεικονίσεις, όπως ένα απομονωμένο χωριό χωρίς ευρυζωνική σύνδεση ή έναν ηλικιωμένο που εξακολουθεί να βασίζεται για την επικοινωνία του στο σταθερό τηλέφωνο. Όμως οι συνέπειες που συνεπάγεται είναι ακόμη μεγαλύτερες. Σκεφτείτε ένα αγροτικό νοσοκομείο που αδυνατεί να χρησιμοποιήσει σύγχρονες ιατρικές τεχνολογίες μέσω δικτύου 5G Standalone (SA), ή μια μικρομεσαία επιχείρηση που δυσκολεύεται να αξιοποιήσει δεδομένα σε πραγματικό χρόνο για να παραμείνει ανταγωνιστική.

Τα ψηφιακά μέσα διευκολύνουν την πρόσβαση στην εργασία, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τις δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, εκατομμύρια πολίτες εξακολουθούν να μην επωφελοούνται πλήρως και μεγάλο μέρος της οικονομικής αξίας που παράγεται, συγκεντρώνεται σε λίγους παγκόσμιους παίκτες.

Η διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης και δίκαιης κατανομής των οφελών της ψηφιοποίησης καθίσταται σήμερα επιτακτική ανάγκη. Για όσους διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες και συνδεσιμότητα, τα πλεονεκτήματα είναι απτά: υψηλότερη παραγωγικότητα, περισσότερες ευκαιρίες και καλύτερες υπηρεσίες. Για όσους δεν τις κατέχουν, το χάσμα διευρύνεται κάθε χρόνο και όσο περισσότερο διατηρείται, τόσο πιο επιζήμιες είναι οι επιπτώσεις. Χωρίς την ανάληψη κάποιας πρωτοβουλίας, έως και το 40% του ευρωπαϊκού πληθυσμού ενδέχεται να στερηθεί βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων μέχρι το 2030.

Ο ψηφιακός αποκλεισμός αποτελεί καταλύτη ανισότητας, επηρεάζοντας δυσανάλογα τα άτομα που ήδη αντιμετωπίζουν οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες. Παράλληλα, έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εκπαίδευση και την υγεία, περιορίζει μακροπρόθεσμα τις συνολικές αποδοχές και διευρύνει τις περιφερειακές ανισότητες.

Τα ζητήματα αυτά δεν είναι μόνο οικονομικά και κοινωνικά· έχουν και βαθιά πολιτική διάσταση. Οι πολίτες χωρίς επαρκή ψηφιακή ετοιμότητα είναι πιθανότερο να αποκλείονται από τις διαδικασίες δημόσιας λήψης αποφάσεων, γεγονός που αποδυναμώνει την εμπιστοσύνη στους δημοκρατικούς και θεσμικούς μηχανισμούς. Την ώρα που το κοινωνικό συμβόλαιο της Ευρώπης δοκιμάζεται, ο ψηφιακός αποκλεισμός εντείνει την απογοήτευση και τη δυσαρέσκεια, δημιουργώντας πρόσφορο έδαφος για την άνοδο ακραίων κοινωνικών κινημάτων.

Η άρση των ψηφιακών ανισοτήτων δεν αποτελεί μόνο τεχνολογική αναγκαιότητα. Είναι ζήτημα αποκατάστασης των ευκαιριών, ενίσχυσης της θεσμικής νομιμοποίησης και διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής σε μια εποχή κατά την οποία η Ευρώπη έχει ανάγκη και τα τρία, προκειμένου να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη οικονομική και γεωπολιτική αβεβαιότητα.

3. ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ

Η έκταση του ψηφιακού χάσματος στην Ευρώπη είναι εντυπωσιακή.

Ένα στα πέντε νοικοκυριά σε απομακρυσμένες περιοχές εξακολουθούσε, το προηγούμενο έτος, να μην διαθέτει κάλυψη 5G. Ακόμη και σε περιοχές όπου υπάρχει κάλυψη, αυτή συχνά δεν αφορά τα δίκτυα 5G Standalone (5G SA)· η απουσία τους συνεπάγεται σημαντικό κόστος στην εμφάνιση ευκαιριών, καθώς οι δημόσιες υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις παραμένουν καθηλωμένες σε υποδομές 4G, αδυνατώντας να αξιοποιήσουν τα οφέλη των προηγμένων δικτύων που εξασφαλίζουν εξαιρετικά χαμηλή καθυστέρηση απόκρισης.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) υστερούν σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες, τόσο ως προς την ψηφιακή ένταση, όσο και ως προς την υιοθέτηση Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ). Τον περασμένο χρόνο, στην Ελλάδα, η ψηφιακή ένταση για δραστηριότητες των ελληνικών ΜμΕ ήταν στο 53,4% κατατάσσοντας τη χώρα στην προτελευταία θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Αυτές οι ανισότητες αναδεικνύουν τις συστημικές αδυναμίες της Ευρώπης να προετοιμαστεί για την ψηφιακή εποχή.

Το ψηφιακό χάσμα διαμορφώνεται από μια σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η γεωγραφία. Το χάσμα στην ψηφιακή ωριμότητα μεταξύ αστικών και απομακρυσμένων περιοχών παραμένει σημαντικό, με διαφορά 15 ποσοστιαίων μονάδων στις βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Επιπλέον, η παροχή υψηλής ποιότητας διαδικτύου σε απομακρυσμένες περιοχές εξακολουθεί να είναι σύνθετη υπόθεση και συχνά απαιτεί κρατική υποστήριξη.

Η δημογραφία επίσης διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο. Το 2023, το 70% των νέων Ευρωπαίων ηλικίας 16-24 ετών διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, έναντι μόλις 28% στην ηλικιακή ομάδα 65-74, ένα χάσμα 42 ποσοστιαίων μονάδων. Ιδίως σε τμήματα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η οικονομική ανάπτυξη δεν συνοδεύτηκε από την ισότιμη διαγενεακή συμμετοχή στην ψηφιακή οικονομία.

Ο ψηφιακός αποκλεισμός αντανακλά, μεταξύ άλλων, πολιτικές επιλογές. Οι ανεπαρκώς ψηφιοποιημένες δημόσιες υπηρεσίες, η περιορισμένη επένδυση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και οι ελλιπείς υποδομές, περιορίζουν ουσιαστικά τις δυνατότητες πολιτών και επιχειρήσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ωστόσο, όταν οι κυβερνήσεις αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο, τα αποτελέσματα είναι ορατά. Οι στρατηγικές επενδύσεις της Τσεχίας στον τομέα της ψηφιοποίησης οδήγησαν, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη Έκθεση για την Κατάσταση της Ψηφιακής Δεκαετίας, στη διαπίστωση ότι «η ψηφιακή ένταση αποτελεί ισχυρό σημείο [...], με ευρέως διαδεδομένες βασικές ψηφιακές δεξιότητες και περιορισμένες ανισότητες μεταξύ των φύλων ή μεταξύ αστικών και απομακρυσμένων περιοχών». Στην Ελλάδα, η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών αύξησε την αποδοτικότητα και σηματοδότησε μια νοοτροπία υπέρ της καινοτομίας.

Η σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορεί επίσης να κάνει τη διαφορά. Στην Ιρλανδία, η πρωτοβουλία Gigabit Hub, που υλοποιείται από την SIRO (μια κοινοπραξία με τη συμμετοχή της κρατικής εταιρείας κοινής ωφέλειας ESB) και τη Vodafone, έχει προσφέρει ταχύτερη σύνδεση στο διαδίκτυο σε χώρους απομακρυσμένων περιοχών που φιλοξενούν ευέλικτες μορφές εργασίας υποστηρίζοντας τις ΜμΕ, τους εργαζόμενους που εργάζονται από απόσταση και την ανθεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών.

Σε εθνικό επίπεδο η πρόσβαση σε ψηφιακές υποδομές υψηλής ποιότητας και μελλοντικής αξιοπιστίας, όπως το 5G Standalone (5G SA), αποτελεί βάση για την ευημερία των πολιτών, των επιχειρήσεων και των δημόσιων υπηρεσιών. Στη Γερμανία, η επέκταση του δικτύου συνέβαλε σε προστιθέμενη αξία άνω των 5 δισ. ευρώ ετησίως στο ΑΕΠ το 2022, σχεδόν διπλάσιο οικονομικό αντίκτυπο σε σύγκριση με τον κλάδο της μηχανολογίας. Οι υποδομές συνδεσιμότητας αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα οικοδομηθεί η

επόμενη φάση της ευρωπαϊκής οικονομικής ανάπτυξης και οι ηγέτες των κρατών μελών οφείλουν να τις αντιμετωπίζουν ανάλογα.

Τα παραδείγματα σε διαφορετικές χώρες αναδεικνύουν ότι το ψηφιακό χάσμα μπορεί να ξεπεραστεί μέσα από στοχευμένες επενδύσεις, κυρίως στις ψηφιακές δεξιότητες και στη συνδεσιμότητα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι πολιτικοί ηγέτες καλούνται να πράξουν αναλόγως, διαφορετικά θα βρεθούν αντιμέτωποι με σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

4. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΜΗ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΔΡΑΣΗΣ: ΠΩΣ Ο ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΖΕΙ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ο ψηφιακός αποκλεισμός αποτελεί κίνδυνο που εντείνεται διαρκώς και του οποίου το κόστος πολλαπλασιάζεται με την πάροδο του χρόνου.

Οι συνέπειες είναι ταυτόχρονα βραχυπρόθεσμες, με απώλειες για πολίτες, περιοχές και επιχειρήσεις που μένουν εκτός της σύγχρονης ψηφιακής οικονομίας, αλλά και μακροπρόθεσμες, καθώς χάνονται ευκαιρίες αξιοποίησης μετασχηματιστικών τεχνολογιών, όπως το 5G Standalone (5G SA), η Τεχνητή Νοημοσύνη (AI) και το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things – IoT).

Οικονομία και απασχόληση

Η οικονομική ανθεκτικότητα της Ευρώπης εξαρτάται από τη δυναμική των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ωστόσο, μόλις το 20% των ευρωπαϊκών ΜμΕ είναι πλήρως ψηφιοποιημένες. Όσο λιγότερο ψηφιοποιημένη και διασυνδεδεμένη είναι μια επιχείρηση, τόσο λιγότερο παραγωγική και ανταγωνιστική καθίσταται. Έτσι δημιουργεί λιγότερες θέσεις εργασίας, προσφέρει χαμηλότερους μισθούς, αποδυναμώνει την εθνική ανάπτυξη και περιορίζει τα φορολογικά έσοδα.

Σήμερα, κατά μέσο όρο, οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι παράγουν μόλις το 76% της αξίας που παράγουν οι Αμερικανοί συνάδελφοί τους, γεγονός που αποδίδεται, εν μέρει, στην μεγαλύτερη ψηφιακή επίδοση των ΗΠΑ. Η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος στις ΜμΕ θα μπορούσε να προσθέσει 628 δισ. ευρώ στο ΑΕΠ της Ε.Ε., κάτι που συνεπάγεται αυξημένα δημόσια έσοδα για την υγεία, την εκπαίδευση, τις υποδομές και την άμυνα.

Στην Πορτογαλία, οι εταιρείες που έχουν επιτύχει ψηφιακή ωριμότητα είναι πιο ανταγωνιστικές και μπορούν να προσφέρουν έως και 37% υψηλότερους μισθούς στους εργαζόμενους. Η ψηφιακή ένταξη μεταφράζεται άμεσα σε υψηλότερες αποδοχές και αυξημένη παραγωγικότητα.

Στη Ρουμανία, εκτός από τον αναπτυσσόμενο τομέα της Πληροφορικής, το 67% του ενήλικου πληθυσμού δεν διαθέτει βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Η χώρα κατατάσσεται, επίσης, μεταξύ εκείνων με τη χαμηλότερη διείσδυση στις ψηφιακές υπηρεσίες. Η γεφύρωση αυτών των ανισοτήτων και η σύγκλιση με τον μέσο όρο ψηφιοποίησης της Ε.Ε. έως το 2027 θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 3%, ποσό αντίστοιχο με ολόκληρο τον ετήσιο προϋπολογισμό της χώρας για την εκπαίδευση.

Χωρίς ουσιαστική δράση, οι κυβερνήσεις κινδυνεύουν να παγιδευτούν σε έναν επικίνδυνο δημοσιονομικό φαύλο κύκλο. Η μείωση των φορολογικών εσόδων, (ως αποτέλεσμα της χαμηλής παραγωγικότητας, των μειωμένων μισθών και της περιορισμένης επιχειρηματικής ανάπτυξης), σε συνδυασμό με τη διαρκώς αυξανόμενη ανάγκη για κοινωνικές δαπάνες προκειμένου να στηριχθούν οι αποκλεισμένες κοινότητες, αναμένεται να επιβαρύνει περαιτέρω τους ήδη πιεσμένους κρατικούς προϋπολογισμούς. Η καθυστέρηση στην ψηφιακή μετάβαση ενδέχεται να κοστίσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως και 1,3 τρις. ευρώ μέχρι το 2033 .

Για να κατοχυρωθεί ότι τα οικονομικά οφέλη της ψηφιοποίησης κατανέμονται δίκαια σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές και τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες, χωρίς να συγκεντρώνονται στα χέρια λίγων, η Ευρώπη οφείλει να διαμορφώσει ένα δίκαιο και συμπεριληπτικό ψηφιακό οικοσύστημα, στο οποίο όλοι οι φορείς θα ανταγωνίζονται με βάση κοινούς και διαφανείς κανόνες.

Υγεία και ευημερία

Οι άνθρωποι που δεν διαθέτουν ψηφιακή ετοιμότητα έχουν 1,5 φορές περισσότερες πιθανότητες να δυσκολεύονται στην αλληλεπίδρασή τους με τις υπηρεσίες υγείας. Αυτό αυξάνει τον κίνδυνο να μη λάβουν έγκαιρα τη φροντίδα που χρειάζεται, γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερη εξάρτηση από το τμήμα επείγοντων περιστατικών και άρα σε αύξηση του κόστους για τα συστήματα υγείας .

Η ψυχική υγεία επίσης επιβαρύνεται: πάνω από το 42% των ανθρώπων με σοβαρά ψυχικά προβλήματα αναφέρουν ότι βιώνουν ψηφιακό αποκλεισμό, ενώ το 46% αυτών δεν διαθέτει βασικές ψηφιακές δεξιότητες . Διευκολύνοντας την πρόσβαση και αναπτύσσοντας τις κατάλληλες ικανότητες, η απομόνωση θα μπορούσε να αποφευχθεί και να βελτιωθεί η πρόσβαση στην περίθαλψη, ενώ παράλληλα θα ενισχύονταν μακροπρόθεσμα η προσωπική ευημερία, συμβάλλοντας έτσι στη μείωση του κόστους της καθυστερημένης περίθαλψης.

Η Εσθονία καταδεικνύει τι μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας ενοποιημένης ψηφιακής υποδομής. Με το 99% των ιατρικών φακέλων να είναι ψηφιοποιημένοι και με σχεδόν όλες τις συνταγογραφήσεις να εκδίδονται ηλεκτρονικά, γιατροί και ασθενείς απολαμβάνουν άμεση και απρόσκοπτη πρόσβαση στην πληροφορία και πιο αποτελεσματική περίθαλψη, χάρη στην πλατφόρμα ανταλλαγής δεδομένων X-Road. Το αποτέλεσμα είναι λιγότερες επικαλύψεις, πιο άμεση θεραπεία και λιγότερη γραφειοκρατία. Το συνολικό μοντέλο e-governance της Εσθονίας εκτιμάται ότι εξοικονομεί περίπου 2% του ΑΕΠ ετησίως.

Ανθεκτικότητα της κοινωνικής συνοχής και της δημοκρατίας

Ο ψηφιακός αποκλεισμός συνιστά στρατηγική αδυναμία για την Ευρώπη. Υπονομεύει την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, την περιφερειακή ισότητα και τη δημοκρατική συμμετοχή, αποδυναμώνοντας, κατ' επέκταση, την κοινωνική συνοχή και τη θεσμική ανθεκτικότητα.

Χωρίς επαρκή συνδεσιμότητα, πρόσβαση σε συσκευές και βασικές ψηφιακές δεξιότητες, οι πολίτες κινδυνεύουν να αποκλειστούν από τη σύγχρονη εκπαίδευση και τις ευκαιρίες απασχόλησης, κάτι που συνεπάγεται αποδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού ακριβώς τη στιγμή που η Ευρώπη αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα στην εξεύρεση ταλέντων.

Οι περιοχές που έχουν περιορισμένη πρόσβαση και που συχνά ξεκινούν από χαμηλότερη οικονομική αφητηρία, παρουσιάζουν μειωμένες επιδόσεις, φαινόμενα «brain drain» και εξάρτηση από επιδοτήσεις. Αυτό αποδυναμώνει την οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο, ενώ εντείνει τις ενδοπεριφερειακές εντάσεις, σε μια εποχή που τα λαϊκιστικά κινήματα βρίσκουν ολοένα και περισσότερο πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν.

Το ζήτημα επεκτείνεται και στο επίπεδο του νοικοκυριού, καθώς σημαντικό ποσοστό πολιτών με χαμηλό εισόδημα, μεγαλύτερης ηλικίας ή που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές, παραμένει σε μεγάλο βαθμό αποκλεισμένο από τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Το γεγονός αυτό οφείλεται είτε στην έλλειψη πρόσβασης είτε στην απουσία δεξιοτήτων. Το αποτέλεσμα είναι δυσκολίες στη δυνατότητα αποταμίευσης, δανεισμού και υποστήριξης, με αρνητικές επιπτώσεις τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Όταν οι πολίτες αδυνατούν να πλοηγηθούν με ασφάλεια στον ψηφιακό κόσμο ή να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες μέσω διαδικτύου, η εμπιστοσύνη τους προς το κράτος εξασθενεί. Στο σημερινό περιβάλλον που διανθίζεται από αυξημένες γεωπολιτικές ανακατατάξεις, αυτή η ευαλωτότητα υποσκάπτει ευθέως τη δημοκρατική ανθεκτικότητα της Ευρώπης.

Την ίδια στιγμή, η ψηφιοποίηση δημιουργεί νέους κινδύνους, όπως είναι η υψηλή έκθεση στην παραπληροφόρηση που παράγεται από εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης ή σε επιβλαβές περιεχόμενο που διαδίδεται μέσω αδιαφανών αλγορίθμων. Τέτοιες πρακτικές ευδοκίμουν σε περιβάλλοντα όπου η κοινωνική συνοχή, η κριτική σκέψη και η εμπιστοσύνη στους πολιτικούς θεσμούς ασθενούν. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ψηφιακή ένταξη μεταμορφώνεται σε πρώτη γραμμή άμυνας για την Ευρώπη.

Η ισχυροποίηση του ψηφιακού γραμματισμού περιορίζει αυτούς τους κινδύνους και βοηθά τους πολίτες να πλοηγούνται με ασφάλεια και αυτοπεποίθηση στα ψηφιακά περιβάλλοντα. Κατέχει σημαντική θέση στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας που προάγει την εμπιστοσύνη που δείχνουν οι πολίτες απέναντι στους θεσμούς, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις πως η βελτίωση της πρόσβασης και της συνδεσιμότητας αυξάνει σημαντικά τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και τη συχνότητα προσέλευσης στις κάλπες.

Ενδεικτικά, η Φινλανδία, η Δανία και η Σουηδία, χώρες με υψηλά επίπεδα ψηφιακού γραμματισμού, συγκαταλέγονται σταθερά μεταξύ αυτών με τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των πολιτών προς τα ΜΜΕ και την κυβέρνηση. Αυτό αποδίδεται, εν μέρει, σε εθνικές στρατηγικές που ενσωματώνουν την κριτική σκέψη και την επαλήθευση πληροφοριών (fact-checking) στην εκπαίδευση και στην ενασχόληση του πολίτη με τα κοινά.

Αλυσιδωτές Επιπτώσεις

Το ψηφιακό χάσμα δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο φαινόμενο· αντιθέτως, τροφοδοτεί και ταυτόχρονα ενισχύεται από άλλους τομείς που σχετίζονται με την περιορισμένη πρόσβαση και συμμετοχή. Οι συνέπειες – βραδύτερη ανάπτυξη, παρακμή σε επίπεδο περιφέρειας, μείωση του πληθυσμού, χαμηλές επιδόσεις στην εκπαίδευση και κοινωνικός και πολιτικός κατακερματισμός – δρουν αθροιστικά και αλληλοενισχύονται, δημιουργώντας αυτοσυντηρούμενους κύκλους αποκλεισμού. Εάν δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα αυτοί οι κύκλοι, όχι μόνο θα υπονομεύσουν την ανάπτυξη, αλλά θα διαβρώσουν τη συνοχή των κοινωνιών και θα υπονομεύσουν τα θεμέλια των δημοκρατικών θεσμών.

Για παράδειγμα, οι νέοι Ευρωπαίοι πολίτες με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο έχουν υπερδιπλάσιες

πιθανότητες να στερούνται βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων σε σύγκριση με τους πιο μορφωμένους συνομηλίκους τους . Αυτό περιορίζει σημαντικά τις μελλοντικές τους αποδοχές, μειώνει τη συμμετοχή τους στα κοινά και καθιστά τις κοινότητές τους πιο ευάλωτες στην παραπληροφόρηση.

Καθώς όλο και περισσότερες υπηρεσίες μεταφέρονται στο διαδίκτυο, όσοι δεν διαθέτουν πρόσβαση ή τις απαραίτητες δεξιότητες δυσκολεύονται να τις χρησιμοποιήσουν και έτσι αποκτούν την πεποίθηση ότι το κράτος δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους. Η απογοήτευση αυτή διογκώνεται, οδηγεί στην αποστασιοποίηση και εντείνει το αίσθημα πικρίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

5. ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ

Η αλλαγή πορείας προς μια υψηλότερη ψηφιακή ωριμότητα στην Ευρώπη απαιτεί πολιτική ηγεσία και αποφασιστική δράση σε τέσσερα αλληλένδετα μέτωπα: στρατηγική καθοδήγηση, υποδομές, παροχή δημόσιων υπηρεσιών και επενδύσεις. Κάθε ένα από αυτά προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, της βιομηχανίας και της κοινωνίας των πολιτών.

Αρχικά, οι ηγέτες οφείλουν να θέσουν την ψηφιακή ένταξη ως στρατηγική προτεραιότητα και να την ενσωματώσουν στον πυρήνα της κυβερνητικής πολιτικής. Το ψηφιακό χάσμα δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποσπασματικά αλλά πρέπει να ενταχθεί στις στρατηγικές για την οικονομία και την ανθεκτικότητα και να αναγνωριστεί ως συστημικός κίνδυνος. Αυτό συνεπάγεται την υλοποίηση ολοκληρωμένων στρατηγικών, με σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και αποτελεσματική λογοδοσία. Οι ηγέτες πρέπει να αξιοποιούν αξιόπιστα δεδομένα για τον εντοπισμό ψηφιακών κενών και την ιεράρχηση παρεμβάσεων, ευθυγραμμίζοντας τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις με τους στόχους της ψηφιακής ένταξης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στον συντονισμό των εθνικών στρατηγικών, για παράδειγμα μέσω του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Κατά δεύτερον, οι ηγέτες οφείλουν να συμπεριλάβουν την ψηφιακή ένταξη σε όλες τις δημόσιες πολιτικές. Δεδομένου του αντικτύπου της σε πολλούς τομείς, η ψηφιακή ένταξη δεν πρέπει να περιορίζεται στα υπουργεία ψηφιακής διακυβέρνησης, αλλά να ενσωματώνεται στρατηγικά στην εκπαίδευση, στην υγεία και στη βιομηχανία. Ιδιαίτερη έμφαση χρειάζεται να δοθεί στις ψηφιακές δεξιότητες των νέων, συμπεριλαμβανομένων των πιο εξελιγμένων τεχνολογικών γνώσεων όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η ασφάλεια των δεδομένων και η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Ταυτόχρονα, ίδια βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στις πιο βασικές ψηφιακές ικανότητες με στόχο τη μείωση της ριζοσπαστικοποίησης στο διαδίκτυο, της σεξουαλικής βίας και της βίας κατά των γυναικών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα Skills Upload Jr του Ιδρύματος Vodafone, το οποίο έχει εξοπλίσει 10,5 εκατομμύρια μαθητές σε όλη την Ευρώπη με δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού, προγραμματισμού, AI και διαδικτυακής ασφάλειας σε συνεργασία με ΜΚΟ, τοπικές αρχές και σχολεία.

Τρίτον, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πρέπει να επιταχύνουν την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών. Χώρες όπως η Εσθονία, όπου πλέον το 100% των κρατικών υπηρεσιών παρέχεται ψηφιακά καταδεικνύουν τι είναι εφικτό. Τα υπόλοιπα κράτη καλούνται να ακολουθήσουν αυτό το μοντέλο, προωθώντας την ψηφιοποίηση με τρόπο που να εξασφαλίζει ισότιμη πρόσβαση για όλους τους πολίτες. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι πολίτες να διαθέτουν τις απαραίτητες ψηφιακές ικανότητες, ώστε να επωφελοούνται πλήρως από τις διαθέσιμες διαδικτυακές υπηρεσίες του δημοσίου.

Τέλος, είναι αναγκαίο οι κυβερνήσεις να συνεργαστούν στενά με τον ιδιωτικό τομέα, προκειμένου να επιταχυνθεί η ανάπτυξη υποδομών συνδεσιμότητας υψηλής ποιότητας, ιδίως σε περιοχές που δεν εξυπηρετούνται επαρκώς. Αυτό προϋποθέτει την παροχή κινήτρων για μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε δίκτυα, μέσα από στοχευμένες πολιτικές και κατάλληλα ρυθμιστικά και φορολογικά πλαίσια, τα οποία επιβραβεύουν την κλίμακα, την αποδοτικότητα και την ταχεία υλοποίηση.

Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν τον βιώσιμο ανταγωνισμό στις ψηφιακές υποδομές, όπου είναι εφικτό, ενώ όπου δεν είναι, να εγγυηθούν καθολική και ισότιμη πρόσβαση για όλους τους πολίτες. Η επίτευξη αυτού του στόχου προϋποθέτει ρύθμιση που να είναι δίκαιη, συνεπής και αναλογική, στο πλαίσιο νέων ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών, όπως ο Κανονισμός για τα Ψηφιακά Δίκτυα (Digital Networks Act – DNA).

ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1

Ψηφιακή Ένταξη

Να γίνει στρατηγική προτεραιότητα κυβερνητικής πολιτικής.
Να ενσωματωθεί στις εθνικές στρατηγικές ανθεκτικότητας

2

Ψηφιακές Δεξιότητες

Υποστήριξη της ανάπτυξής τους και μέσω συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα και την Κοινωνία των Πολιτών

3

Δημόσιες Υπηρεσίες

Ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών για να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες έχουν πρόσβαση και επωφελούνται από δομημένες υπηρεσίες

4

Υποδομές

Ανάπτυξη υψηλής ποιότητας συνδεσιμότητας μέσω Ενιαίας Αγοράς και πανευρωπαϊκής κλίμακας σε κρίσιμους τομείς, απλοποιώντας τη ρύθμιση και διασφαλίζοντας ένα δίκαιο και συμπεριληπτικό ψηφιακό οικοσύστημα

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ψηφιακή ένταξη θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για το μέλλον της Ευρώπης και τη θέση της στον παγκόσμιο χάρτη. Ενδυναμώνει τους πολίτες, παρέχοντάς τους πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, δυνατότητα απόκτησης νέων δεξιοτήτων, ευκαιρίες απασχόλησης και επιχειρηματικής ανάπτυξης, ενώ τους επιτρέπει να παραμένουν συνδεδεμένοι με την κοινωνία, ανεξάρτητα από το εισόδημα, την ηλικία ή τον τόπο διαμονής τους. Παράλληλα, αποφέρει σημαντικά μακροοικονομικά οφέλη, τα οποία κάθε πολιτικός ηγέτης οφείλει να συμπεριλάβει στο χαρτοφυλάκιό του: ισχυρότερες οικονομίες, πιο υγιείς και ανθεκτικές κοινωνίες, καθώς και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στους δημοκρατικούς θεσμούς.

Καθώς η τεχνολογική πρόοδος, ειδικά στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, επιταχύνεται, αν η Ευρώπη δεν λάβει τα αναγκαία μέτρα που χρειάζονται προς αυτή την κατεύθυνση, κινδυνεύει να παραπαίει ανάμεσα σε δύο κόσμους: εκείνον των «ψηφιακά ενταγμένων» και εκείνο των «αποκλεισμένων». Αν δεν υπάρξει έγκαιρη δράση, θα βρίσκεται συνεχώς πίσω από τους ανταγωνιστές της, ενώ ταυτόχρονα θα αποδυναμώνονται οι δημοσιονομικές βάσεις στις οποίες στηρίζονται οι κυβερνήσεις. Η αντιμετώπιση του ψηφιακού αποκλεισμού σήμερα αποτρέπει την εμφάνιση μεγαλύτερων προβλημάτων στο μέλλον.

Το ενθαρρυντικό στοιχείο είναι η ύπαρξη λύσεων. Με την παροχή κατάλληλων κινήτρων, την υιοθέτηση αποτελεσματικότερου κανονιστικού πλαισίου και τη δέσμευση για συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων, βιομηχανίας και κοινωνίας των πολιτών, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να συμμετέχουν ισότιμα και να αποκομίζουν τα οφέλη μιας ολοένα πιο ψηφιοποιημένης κοινωνίας. Η εφαρμογή των εν λόγω προτάσεων συνιστά έμπρακτη απόδειξη πολιτικής ηγεσίας σε μια περίοδο εντεινόμενου κοινωνικού κατακερματισμού.

Παράρτημα: Μελέτες Περίπτωσης της Vodafone – Συνεργατικές λύσεις για την αντιμετώπιση του ψηφιακού αποκλεισμού

Ο ψηφιακός αποκλεισμός εκδηλώνεται με ποικίλες μορφές και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα από μία ενιαία, καθολική πρόταση. Η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος προϋποθέτει στοχευμένες προσεγγίσεις, προσαρμοσμένες στις ανάγκες κάθε κοινότητας. Οι πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις εδράζονται στη συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων (σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο), του ιδιωτικού τομέα, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των ίδιων των τοπικών κοινωνιών. Οι παρακάτω μελέτες περίπτωσης (case studies) αναδεικνύουν πρακτικές εφαρμογές και απευθύνονται σε φορείς χάραξης πολιτικής που επιδιώκουν να οικοδομήσουν μια περισσότερο συμπεριληπτική και ανθεκτική Ευρώπη.

Μελέτη περίπτωσης 1: Ενδυνάμωση των νέων μέσω του προγράμματος Skills Upload Jr

Το Skills Upload Jr αποτελεί μια σημαντική πρωτοβουλία του Ιδρύματος Vodafone σχετικά με την προώθηση της ψηφιακής ένταξης. Σκοπός είναι να εξοπλίσει νέους που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες με τις απαραίτητες δεξιότητες που απαιτούνται στον ψηφιακό κόσμο, τον προγραμματισμό και τα εργαλεία ΤΝ. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε οκτώ ευρωπαϊκές χώρες : Ισπανία, Γερμανία, Πορτογαλία, Αλβανία, Ρουμανία, Κάτω Χώρες, Τουρκία και Ελλάδα. Μεταξύ άλλων συνδυάζει τη μάθηση που εντάσσεται στο σχολικό πρόγραμμα, διαγωνισμούς προγραμματισμού σε εθνικό επίπεδο, καμπάνιες εκπαιδευτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα καθώς και την πρακτική εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Επιπλέον, το πρόγραμμα περιλαμβάνει εκπαιδευσεις πάνω σε θέματα διαδικτυακής ασφάλειας, βοηθώντας τους μαθητές να αναπτύξουν κριτική σκέψη και υπευθυνότητα, ικανότητες που είναι αναγκαίες για την ασφαλή πλοήγηση στον ψηφιακό κόσμο.

Το Skills Upload Jr υλοποιείται σε συνεργασία με τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Save the Children και με τη στήριξη του Digital Wellbeing Youth Board, μιας συμβουλευτικής ομάδας νέων. Ένα δίκτυο τοπικών εταίρων που περιλαμβάνει κυβερνητικούς φορείς, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και εκπαιδευτικούς φορείς, προσαρμόζει την πρωτοβουλία στις ανάγκες κάθε χώρας.

Από την έναρξή του, το Skills Upload Jr έχει προσεγγίσει περισσότερους από 10,5 εκατομμύρια μαθητές, καθιστώντας το ένα από τα μεγαλύτερα προγράμματα ψηφιακής ένταξης νέων στην Ευρώπη.

- Σε επαρχιακή πόλη της Ρουμανίας, μία εκπαιδευτικός αξιοποίησε το πρόγραμμα για να ενσωματώσει διαδραστικά ψηφιακά εργαλεία και μεθόδους στη διδασκαλία της, αποτρέποντας το ενδεχόμενο διακοπής της λειτουργίας του σχολείου και ενισχύοντας ουσιαστικά τη συμμετοχή των μαθητών.
- Στην Αλβανία, η πρωτοβουλία οδήγησε στη δημιουργία 147 κόμβων εκμάθησης προγραμματισμού, στην υλοποίηση εβδομαδιαίων εργαστηρίων καινοτομίας και στην εκπαίδευση 1.700 εκπαιδευτικών και 2.500 μαθητών σε διάστημα μόλις έξι μηνών.

Αυτά είναι ορισμένα παραδείγματα που αναδεικνύουν ότι η επένδυση στην ψηφιακή εκπαίδευση ενδυναμώνει τόσο το ανθρώπινο κεφάλαιο, όσο και την κοινωνική ανθεκτικότητα, δύο θεμελιώδεις πυλώνες για τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης.

Μελέτη περίπτωσης 2: Ανάδειξη απομακρυσμένων κοινοτήτων στην Ιρλανδία

Η πρωτοβουλία Gigabit Hub, μια συνεργασία της SIRO και της Vodafone, προσφέρει ευρυζωνικές συνδέσεις υψηλών ταχυτήτων σε hubs τηλεργασίας στις αγροτικές περιοχές της Ιρλανδίας. Οι κόμβοι αυτοί ενθαρρύνουν την κοινοτική ανθεκτικότητα, την οικονομική αναζωογόνηση του τόπου και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα, προσφέρουν τη δυνατότητα σε τοπικούς επιχειρηματίες, δημιουργούς και εξ αποστάσεως εργαζόμενους, να ευημερούν σε περιοχές που μέχρι πρότινος δεν διέθεταν επαρκή ψηφιακή υποδομή. Ενδεικτικά παραδείγματα περιλαμβάνουν τα εξής:

- Ludgate Hub (Skibbereen): ο πρώτος αγροτικός ψηφιακός κόμβος στην Ιρλανδία,
- Creative Spark (Dundalk): εκκολαπτήριο για τις δημιουργικές βιομηχανίες,

- PorterShed (Galway): κέντρο που στηρίζει την τοπική καινοτομία και τις νεοφυείς επιχειρήσεις στον τομέα της τεχνολογίας.

Οι πρωτοβουλίες αυτές συμβάλλουν στη μείωση της απομόνωσης στην ύπαιθρο, την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων, τη βελτίωση της ισορροπίας επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και την ενίσχυση της τοπικής παραγωγικότητας. Αποδεικνύουν με απτό τρόπο ότι η αξιόπιστη συνδεσιμότητα μπορεί να αποτελέσει μοχλό περιφερειακής συνοχής και ανθεκτικότητας.

Μελέτη περίπτωσης 3: Στήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων μέσω του V-Hub

Η Vodafone στηρίζει επίσης την προσπάθεια των ΜμΕ να περάσουν στην ψηφιακή εποχή, ως ένα ανάχωμα στο ψηφιακό χάσμα. Το V-Hub είναι μια ψηφιακή πλατφόρμα της Vodafone που προσφέρει αμερόληπτες και πρακτικές συμβουλές βοηθώντας τους επαγγελματίες στην υιοθέτηση κατάλληλων ψηφιακών λύσεων για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους. Απευθύνεται κυρίως σε επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες ή ανθρώπινο δυναμικό με ειδίκευση σε τεχνολογικά θέματα. Δηλαδή, απευθύνεται ακριβώς σε εκείνες τις επιχειρήσεις που συχνά υστερούν ψηφιακά και αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο αποκλεισμού.

Μέσω της πλατφόρμας V-Hub, οι ΜμΕ μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους, να διαμορφώσουν σχέδια δράσης και να λάβουν εξατομικευμένη υποστήριξη, όλα συγκεντρωμένα σε ένα ενιαίο περιβάλλον. Στόχος είναι να διαθέτουν την ικανότητα και την αυτοπεποίθηση που απαιτείται στο πλαίσιο της ψηφιακής μετάβασης. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η πρωτοβουλία αυτή έχει ήδη βοηθήσει περισσότερες από 1,7 εκατομμύρια ΜμΕ να αναβαθμίσουν τις ψηφιακές τους δυνατότητες.

Παράρτημα: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα - Οικονομικές, κοινωνικές και υγειονομικές επιπτώσεις του ψηφιακού χάσματος

Επίπτωση(εις) / Αποτέλεσμα(τα)	Μηχανισμός(οί) που εντοπίστηκαν	Κύρια ευρήματα από τα στοιχεία (Πηγή)
Οικονομία		
Έλλειψη παραγωγικότητας στις ΜμΕ σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις δεν αναπτύσσονται ή αποτυγχάνουν.	Διαφορά παραγωγικότητας μεταξύ ψηφιακά ώριμων και ΜμΕ που υστερούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Δυνητική αύξηση του ΑΕΠ αν όλες οι ΜμΕ φτάσουν το βασικό επίπεδο υιοθέτησης ψηφιακών τεχνολογιών.	628 δισ. ευρώ ετήσιας αύξησης ΑΕΠ στην Ε.Ε. μπορεί να επιτευχθεί αν οι μη ψηφιακά ώριμες ΜμΕ υιοθετήσουν ψηφιακές τεχνολογίες στον μέσο ευρωπαϊκό όρο (~5% του ΑΕΠ της Ε.Ε.), Sage (2023) Οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι παράγουν μόνο 76% της αξίας που παράγουν οι Αμερικανοί, λόγω της ελλιπής επένδυσης, διαχρονικά, σε ψηφιακές τεχνολογίες, ιδίως στις ΜμΕ. Αν όλες οι μεγάλες εταιρίες στην Ε.Ε. αναπτύξουν την ΤΝ στο επίπεδο των ΗΠΑ, θα μπορούσαν να προστεθούν 200 δισ. ευρώ στα ετήσια έσοδα. Accenture (2025)
Η απώλεια ευκαιριών για καινοτομία και ανάπτυξη σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις αδυνατούν να προσαρμοστούν στη «νέα ψηφιακή κανονικότητα» και δε συνεισφέρουν στην τοπική οικονομία.	Σύγκριση Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (GVA) σε περιοχές με υψηλή / χαμηλή συνδεσιμότητα.	Μελέτη αποκαλύπτει ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση καταγράφεται υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων που δεν επενδύουν σε ψηφιακές τεχνολογίες. Πρόκειται κυρίως για μικρές και παλαιότερες επιχειρήσεις, που υστερούν σε καινοτομία, δε συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και έχουν περιορισμένα περιθώρια κερδοφορίας. EIB (2020)
Οι περιφερειακές οικονομικές ανισότητες αυξάνουν την εξάρτηση για επιδοτήσεις από κεντρικές και πιο ανεπτυγμένες περιοχές.	Αντίθεση μεταξύ ΑΕΠ σε περιοχές υψηλής και χαμηλής συνδεσιμότητας.	Το ψηφιακό χάσμα εντείνεται εντός της Ε.Ε. και ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, οδηγώντας σε χειρότερα οικονομικά αποτελέσματα και κοινωνικό αποκλεισμό. Eurofound (2023)
Ο χρηματοοικονομικός αποκλεισμός από μων επιφέρει αρνητικές οικονομικές συνέπειες, οι οποίες με τη σειρά τους επηρεάζουν βασικά μακροοικονομικά μεγέθη (π.χ. αυξημένη αποταμίευση σε μετρητά συνεπάγεται περιορισμό της τραπεζικής δανειοδότησης).		Παρότι 96% των ενηλίκων διαθέτει τραπεζικό λογαριασμό, μόνο το 60% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για τραπεζικές υπηρεσίες. Οι περισσότεροι από αυτούς που είναι χαμηλόμισθοι, ηλικιωμένοι και ανήκουν σε αγροτικές ομάδες, αποκλείονται από τα ψηφιακά χρηματοδοτικά εργαλεία, ενώ περιορίζεται η δυνατότητά τους να αποταμιεύουν, να δανείζονται ή να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης. ECB (2023)
Ο αυξημένος κίνδυνος κυβερνοεγκλήματος συνεπάγεται οικονομικές και λειτουργικές απώλειες για άτομα και επιχειρήσεις.		Οι ψηφιακά πιο ανεπτυγμένες χώρες, όπως η Δανία, η Φινλανδία και οι Κάτω Χώρες, καταγράφουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο. Το εύρημα αυτό επισημαίνει την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ ψηφιακής ετοιμότητας και περιορισμένης ευαλωτότητας. Αντίθετα, σε χώρες με χαμηλά επίπεδα ψηφιακής ετοιμότητας τα περιστατικά κυβερνοεγκλήματος ανά κάτοικο είναι κατά 2,5 φορές περισσότερα σε σύγκριση με τις τεχνολογικά προηγμένες χώρες. AR&P (2025)
Εκπαίδευση και Δεξιότητες		
Χαμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης οδηγούν σε χαμηλότερες αποδοχές, υπο-απασχόληση,	Η έλλειψη πρόσβασης στο διαδίκτυο συνεπάγεται απώλεια εισοδήματος για	Αναφέρεται σε μελέτη ότι σχολεία με περιορισμένες ψηφιακές δυνατότητες σε 8 χώρες του ΟΟΣΑ (ιδίως σε κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούσες περιοχές)

αυξανόμενο έλλειμμα δεξιοτήτων και απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου.	τους μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, ενώ το κόστος του ψηφιακού αποκλεισμού αποτυπώνεται και στη μείωση της σχολικής τους επίδοσης.	παρουσιάζουν ελλείμματα στη μάθηση και ανεπαρκή καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων. Οι χώρες της νότιας και ανατολικής Ευρώπης υστερούν στους σχετικούς δείκτες. OECD (2023)
Υγεία και Ευημερία		
Η άνιση πρόσβαση στην τηλεϊατρική και την ψηφιακή υγεία συνεπάγεται δυσμενέστερα αποτελέσματα σε περιοχές που αποκλείονται ψηφιακά	Το κόστος της καθυστερημένης φροντίδας λόγω έλλειψης πρόσβασης σε τηλεϊατρικές υπηρεσίες.	Στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές, το ποσοστό ενεργοποίησης της εφαρμογής NHS είναι 22% χαμηλότερο. Το ίδιο ισχύει για άτομα άνω των 75 και κατοίκους αγροτικών περιοχών όπου υπάρχουν σοβαρά εμπόδια στη πρόσβαση στο διαδίκτυο (BMJ 2023)
Η αργοπορημένη διάγνωση και περίθαλψη στις αγροτικές περιοχές οδηγεί σε υποβάθμιση της δημόσιας υγείας, μείωση του προσδόκιμου ζωής και αύξηση του κόστους θεραπείας .	Το οικονομικό βάρος των προληπτικών επισκέψεων σε νοσοκομεία σε περιοχές που δεν έχουν πρόσβαση στην ψηφιακή τεχνολογία.	Άτομα που δεν έχουν ψηφιακή πρόσβαση παρουσιάζουν 1,5 φορές περισσότερες πιθανότητες να δυσκολευτούν στην επικοινωνία με το σύστημα υγείας με συνέπεια να σπεύδουν στα επείγοντα και συνεπώς να αυξάνεται το κόστος. Για το NHS, το κόστος των αργοπορημένων παρεμβάσεων εκτιμάται σε 3,7 δισ. λίρες ετησίως. Good things foundation (2024) , Lloyds Bank 2024 Consumer Digital Index
Οι επιπτώσεις του ψηφιακού αποκλεισμού στην ψυχική υγεία έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλότερη ποιότητα ζωής και συνεπάγονται υψηλό θεραπευτικό κόστος.		Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 42,5% των ατόμων με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας ανέφερε ότι βιώνει ψηφιακό αποκλεισμό, ενώ το 46,2% στερείται βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων στη διεκπεραίωση των καθημερινών υποχρεώσεων. Ο αποκλεισμός αυτός, μεταξύ άλλων παραγόντων, συνδέεται με το προσδόκιμο ζωής που εμφανίζεται μειωμένο κατά 20 έως 25 χρόνια, καθώς και με τη σημαντικά αυξημένη χρήση υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης. 2025)
Δημοκρατία και Εμπιστοσύνη		
Περιορισμένη πρόσβαση σε έγκυρη πληροφορία οδηγεί στη διάδοση παραπληροφόρησης , μειώνει την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους και οδηγεί σε πιθανή απώλεια εγχώριων επενδύσεων	Η άνοδος του λαϊκισμού στην Ευρώπη συνδέεται συχνά με καμπάνιες παραπληροφόρησης που στοχεύουν πληθυσμούς με χαμηλό ψηφιακό γραμματισμό.	Η παραπληροφόρηση είναι πλέον πιο επιτηδευμένη (AI, bots, micro-targeting, συχνά υποκινούμενη). Η παραπληροφόρηση υπονομεύει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις εκλογές. Αυξάνει την πόλωση. Επηρεάζει τα εκλογικά αποτελέσματα μέσω της παραπληροφόρησης και της καταστολής των ψηφοφόρων. Η ψηφιακή παιδεία και η εκπαίδευση θεωρούνται βασικοί συντελεστές στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. European Parliament
Η μειωμένη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και η περιορισμένη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υποβαθμίζει την εμπιστοσύνη στην εκάστοτε κυβέρνηση και τις αρχές της . Αυτό επιφέρει πιθανά οικονομικά προβλήματα και έκπτωση στην ποιότητα ζωής των πολιτών.		Η συνδεσιμότητα συμβάλλει στην εμπλοκή των πολιτών στην κοινωνική ζωή. Η σύνδεση στο διαδίκτυο κοινωνικών ομάδων που προηγουμένως δεν είχαν πρόσβαση, ενισχύει σημαντικά την κοινωνική συμμετοχή και την προσέλευση στις κάλπες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η πρόσβαση στο διαδίκτυο μειώνει το κόστος συμμετοχής, βελτιώνει την πρόσβαση σε πολιτικές πληροφορίες και εκθέτει τους πολίτες σε προσπάθειες κινητοποίησης. Sociological science (2024)

Η αύξηση της κοινωνικής ανισότητας υπονομεύει την εμπιστοσύνη μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και οδηγεί σε φυγή ανθρώπινου κεφαλαίου.		Τα ποσοστά ψηφιακού αποκλεισμού είναι μεγαλύτερα σε περιοχές με υψηλή ανεργία, χαμηλά εισοδήματα και μορφωτικό επίπεδο. Οι πολίτες που αποκλείονται έχουν 35% λιγότερη κατανόηση των φορολογικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων σε σχέση με τους ψηφιακά ενεργούς. Έχουν επίσης περιορισμένη πρόσβαση στην παροχή κοινωνικής μέριμνας, γεγονός που τους οδηγεί σε μεγαλύτερη απομόνωση. EUROSHIP (2024)
<i>Επιπτώσεις στις Δημοσιονομικές Δαπάνες</i>		
Απώλεια φορολογικών εσόδων και χαμηλή οικονομική επίδοση	Μικρότερες αποδοχές, χαμηλότερη απασχόληση και αποκλεισμός από την ψηφιακή οικονομία και τα χρηματοοικονομικά εργαλεία οδηγούν σε απώλειες εσόδων	Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου εκτιμά ότι χάνει 483 εκατ. λίρες ετησίως σε φορολογικά έσοδα λόγω της μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας των ψηφιακά αποκλεισμένων ομάδων. Good Things Foundation & Cebr

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. European Commission, Digital Decade DESI indicators, 2025 (data period: 2023)
2. European Commission, Broadband coverage in Europe 2024 – Mapping progress towards the coverage objectives of the digital decade – Final report, Publications Office of the EU, 2025
3. European parliament, Digital transformation – Costs of non-Europe, European Parliamentary Research Service, January 2022
4. Vodafone Germany, Ausbau bringt Deutschland jährlich 5 Milliarden Euro, 2022
5. BCG, Nova SBE, Google, O Caminho para um Portugal Biónico: A maturidade digital do tecido empresarial em Portugal, June 2021. And Deloitte, University of Coimbra, Avaliação do Potencial Económico da Transição Digital em Portugal, 2023.
6. Eurofound, Promoting social cohesion and convergence – Economic and social inequalities in Europe in the aftermath of the covid-19 pandemic, 2023
7. Eurofound, Inequalities unmasked: Reality of disparities across the EU, May 2024
8. Joint Research Centre, How to reach the EU target of 80% of adults with basic digital skills by 2030?, March 2025
9. Frey, Baldassarri & Billari, Bridging the Digital Divide Narrows the Participation Gap: Evidence from a Quasi-Natural Experiment Sociological Science, 2024
10. European Commission, Broadband coverage in Europe 2024 – Mapping progress towards the coverage objectives of the digital decade – Final report, Publications Office of the EU, 2025
11. Eurostat, Digitalisation in Europe, 2023 edition. In 2022, European Commission research showed 70% of all EU businesses reached a basic level of digital intensity. The share for SMEs was 69%, around 20 percentage points (pp) below the EU 2030 target, while for large businesses it stood at 98%
12. Eurostat, Artificial intelligence by size class of enterprise. Eurostat data shows that in 2024 in the EU 13% of SMEs used at least one AI technology compared to 41% of enterprises larger than 250 employees
13. In the EU context, digital intensity refers to the extent to which enterprises adopt and use digital technologies. It is measured by the Digital Intensity Index (DII), based on 12 digital activities such as e-commerce, use of social media, cloud computing or cybersecurity measures.
14. European Commission, Greece 2024 Country Report
15. Eurostat, Urban-rural Europe digital society, May 2024
16. European Commission, Skills for the digital age, Data extracted in April 2024
17. European Commission, Czech Republic 2025 Digital Decade Country report,
18. OECD, Digital Transformation Projects in Greece's Public Sector, 20 December 2024
19. Siro, Gigabit Hub Initiative
20. Vodafone Germany, Ausbau bringt Deutschland jährlich 5 Milliarden Euro, 2022
21. European Commission, Digital Innovation, Joint Research Centre
22. OECD, SMEs going digital: policy challenges and recommendations, 2020
23. Accenture, Europe's AI Reckoning, 2025
24. SAGE, Empowering SMEs in the Digital Decade The €628 Billion Opportunity, Sage's Manifesto for EU SME Policy, 2023
25. European parliament, Digital transformation – Costs of non-Europe, European Parliamentary Research Service, January 2022
26. Good things Foundation, Digital inclusion and health - summary of key statistics, December 2024
27. British Journal of Psychiatry, The digital divide in people with severe mental illness: lessons learned and challenges lying ahead, Cambridge University Press, March 2025
28. European Commission, Digital Inclusion and Accessibility, July 2024
29. European Commission, Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness, October 2024
30. European Parliament, The impact of disinformation on democratic processes and human rights in the world, 2021
31. ESRC Centres for Digital Futures at Work, Euroship: digitalisation, exclusion and social citizenship in Europe
32. OECD, Shrinking smartly and sustainably, May 2025
33. Eurostat, Skills for the digital age, April 2024. In 2023, the share of people with at least basic digital skills in the EU varied between 80% for those with high formal education and 34% for those with no or low formal education.
34. E-Estonia, Estonia: 100% digital government services, with divorce as the final step, January 2025